

Հայերեն-պարսկերեն-անգլերեն առածանի

Աշխատասիրեց՝
Թամար Փանոսեանը

زبانزدهای ارمنی – فارسی – انگلیسی

گردآوری و پژوهش

تامار پانوسیان

**Armenian-Persian-English
Proverbs**

By

Tamar Panosian, *Ph.D. Library Science*

**Հայերեն-պարսկերեն-անգլերեն
առածանի**

زبانزدهای ارمنی – فارسی – انگلیسی

**Armenian-Persian-English
Proverbs**

Աշխատասիրեց՝
Թամար Փանոսեանը

گردآوری و پژوهش

تامار پانوسیان

By

Tamar Panosian, BA-Library Science

Լույս Հրատարակչություն – Կանադա - 2007

Louys Publications – Toronto – Canada - 2007

نشر لويس – تورونتو – كندا - ۱۳۸۶

Եւո՛ Տնոյնէկէքի՛

Ենոյնք եւ Մայրքքոնս Չունուտուէկէքիքե,
ուն ի Երահարացքքոնքիքե եւ որոյնքուտ ակերածոնքիքե

پیشکش به مادر و پدر مهربان و دلسوز

شوگر و مارديروس پانوسيان

Dedicated to my parents,

Shogher and Martiros Panosian

as an appreciation to all

they have done for me

Առաջաբան

Առածը արտացոլում է հասարակական կեանքի տարբեր կողմերը, արտայայտում է՝ կենցաղային եւ փիլիսոփայական հասկացոյթիւններ, որտեղ ընդհանրացած են ժողովրդի իմաստութիւնն ու կենսափորձը: Առածին բնորոշ են խօսքի պարզութիւնը, պատկերատրութիւնը, բնութագրումների դիպուկութիւնը: Դա իւրաքանչիւր ժողովրդի բանահիւսութեան բաղկացուցիչ մասերից մէկն է համարում:

Հեղինակը երկար տարիներ ի վեր ցանկութիւն է ունեցել կազմել մի ժողովածու, որը պիտի ընդգրկի Հայերէն, Պարսկերէն եւ Անգլերէն լեզուներում յաճախակի օգտագործուող առածներ: Այդ երազանքը իրականացաւ, երբ ըստացայ ամուսնուս՝ Դոկտր. Էդ. Բաղդասարեանի քաջալերանքն ու բարոյական աջակցութիւնը, որոնց համար իմ պարտքն են զգում ջերմ երախտագիտութիւնս յայտնել նրան: Սոյն ժողովածուի գլխատր մասը, վերջինիս խնդրանքով արդէն հրատարակվել են նրա խմբագրութեամբ լոյս տեսնող «ԼՈՅՍ» երկշաբաթաթերթի զանազան համարներում:

Տողերի հեղինակը շնորհակալութեամբ կընդունի բոլոր ընթերցողների դիտողութիւններն ու տեսակէտները, որոնք հաշի կառնեն գրքի յաջորդ հրատարակութեան ժամանակ:

Դուսնաթ Փանոսեան

Հոյնիսթ, 2007

Tamar_panosian@yahoo.com

پیشگفتار

زبانزد یا ضرب المثل نمایانگر ویژگی های روحی ، شیوه اندیشه و بطور کلی فرهنگ افراد یک اجتماع یا گروه قومی و ملی است. بنابراین پایه و ریشه زبانزدها باورهای دینی، سنتی و آداب و رسوم اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی یک ملت است.

با این حال، همه انسانها صرف نظر از وابستگی های قومی و دینی در دوران زیستی و معیشتی عموماً در برابر مسایل و دشواریها، دگرگونی های روحی و روانی کم و بیش یکسان قرار می گیرند و یکی از ثمره های فرهنگی که پدید می آید مجموعه ای از واژگان، عبارات و اصطلاحات و زبانزدهای همسان و همسنگ است و همانندی برخی از زبانزدها تا به آن حد است که گویی یکی همچون ترجمه واژه به واژه دیگری در زبانی دیگر نمود می یابد.

از سال ها پیش علاقه بسیاری به گردآوری زبانزدهای همانند در زبانهای ارمنی، انگلیسی و فارسی داشته و دارم. این آرزوی دیرینه نگارنده با تشویق ها و حمایت های بی دریغ معنوی و روحی همسرم آقای دکتر ادیک باغداساریان مورخ و پژوهشگر پرکار و عاشق فرهنگ ایران و ارمن ، امروز تحقق می یابد ، لذا جا دارد سپاسگزاری عمیق خود را به ایشان ابراز دارم.

نگارنده اثر خود را به جامعه فرهنگی و اهل تحقیق پیشکش نموده سپاسگزار خواهد شد اگر نادرستی ها و کجی هایی که احتمالاً در کتاب روا داشته یا به دیده اغماض بنگرند و یا ترجیحاً منت گذاشته وی را از کمی ها و کاستی و نادرستی ها آگاه سازند.

تأمار پانوسیان، آبان ماه ۱۳۸۶

Tamar_panosian@yahoo.com

Foreword

Proverbs, by stating basic principles of folk wisdom and conduct, have become an essential and enduring part of daily speech in all societies. Very often the percepts of one culture are percepts of another, for they are of common experiences.

It was a very long time, since when I had great desire to publish a collection of common proverbs in three languages: Armenian, English and Persian (Farsi). Here, I would like to thank my husband, *Dr. Ed. Baghdasarian* (Historian and scientific researcher), who encouraged me to prepare this book by his good advices and printed my early edition of proverbs in these three languages in several issues of his “LOUYS” biweekly magazine, by this publication one of my dreams came true.

Author will be grateful to those readers who will not hesitate to give her, their constructive ideas, suggestions and supports, which will be considers in the future edition of the book.

Tamar Panosian

November, 2007

Tamar_panosian@yahoo.com

1- Պտղատու ծառը գլուխը կախ կը գցի:

درخت هر چه بارش بیشتر می شود سرش فروتر می آید.

تواضع کند هوشمند گزین   نهند شاخ پر میوه سر بر
زمین (سعدی)

The most fruitful branch is nearest the ground.

The more noble the more humble.

2-Առաջ միտք արա յետոյ գործ սկսի:

اول اندیشه وانگهی گفتار.

Speaking without thinking is like shooting without aiming.

3-Կարճատու կովի պակին չեն թքի:

نمک خوردن و نمکدان شکستن (ناسپاسی کردن).

To bite the hand that feeds one.

Cast not dirt into the well that gives you water.

4- Երկու լսիր, մէկ խօսիր:

یک زبان داری دو گوش، یکی بگو دو تا بنیوش.

Wide ears and a short tongue.

5- Սևին սապոնն ինչ անի, խևին խրատը ինչ անի:

ز ناپاک زاده ندارید امید که زنگی به شستن نگرود سفید

(فردوسی)

Crows are never the whiter for washing themselves.

You can not wash a blackamoor white.

6-Անպոչ գդալի պէս ամէն աման կը խառնի.

نخود همه آش.

Having a finger in every pie.

7- Աղւեսի դունչը խաղողին չը հասաւ սասց խակ է:

گر به دستش به گوشت نمی رسد می گوید بو می دهد.

Foxes, when they can not reach the grapes, say they are not ripe.

8- Պտղատու ծառին քար գցող շատ կը լինի:

درخت پر بار سنگ می خورد.

درختی که دارد فزونتر بر اوی فزون افکند سنگ هر کس بر اوی

(اسدی)

It is an unhappy lot which finds no enemies.

9- Կաթիլ կաթիլ լին կը լինի:

قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود

اندک اندک علم یابد نفس چون عالی بود

(ناصر خسرو)

اندک اندک بهم شود بسیار دانه دانه است غله در انبار

(سعدی)

Penny and penny laid up will be many.

10- Մտնելուց առաջ միտք արա, թէ ինչպէս դուրս գաս:

به هر جایی که خواهی در شدن را نگه کن راه بیرون آمدن را

(ناصر خسرو)

علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد

دریغ سود ندارد چو رفت کار از دست

(سعدی)

Look before you leap.

11- Երես տիւնք, սստառ ուզեց:

اگر رویه اش را بدهی آسترش را هم می خواهد.

گدا را که رو دادی صاحبخانه می شود.

Give him an inch and he'll take an ell.

12- Դաստարկ կարասը բարձր ձայն կը տայ:

نادان همچون طبل غازی است بلند آواز و میان تهی (سعدی)

Empty vessels make the most noise.

13- Թէ նալին է տալիս, թէ մեխին:

یکی به میخ و یکی به نعل زدن.

To run with the hare and hunt with the hounds.

14- Ասողիսն էլ լսող է պէտք:

ياسين به گوش خر خواندن.

نصيحت همه عالم چو باد در قفس است

بگوش مردم نادان و آب در غربال

(سعدی)

You play a lyre (in vain) to an ass.

15- Մոմը իր տակը լոյս չի տայ:

چراغ به پای خودش روشنی نمی دهد.

At the foot of the candle it is dark.

16- Էշն ինչ գիտի նուշն ինչ է:

خر چه داند قیمت نقل و نبات.

Do not cast pearls before swine.

Honey is not for the ass's mouth.

17- Գալից փախայ արջի ճանկն ընկայ:

از چاله در آمده به چاه افتاد.

To fall out of the frying-pan into the fire.

18- Ունքն շինելու տեղ, աչքն էլ հասնեց:

آمد زیر ابرو بردارد چشمش را کور کرد.

Striving to better, often we mar what is well.

19- Ինչ որ ցանես, էն էլ կը հնձես:

هر چه بکاری همان بدروی.

هر چه می کاریش روزی بدروی جمله دانند این اگر تو نگروی

(مولوی)

هر کس آن درود عاقبت کار که کشت (حافظ)

As you sow, so shall you reap.

20- Ով ինչ անի՝ իրեն կանի:

از ماست که بر ماست.

The axe goes to the wood where it borrowed its helve.

21- Քեզանից մեծի համար պահած տեղում չնստե՛ս:

تکیه بر جای بزرگان نتوان زد بگراف مگر اسباب بزرگی همه آماده کنی

(حافظ)

Get too big for one's boots.

22- Չորի հետ թացն էլ է վառում:

تر و خشک با هم می سوزند.

The good suffer with the bad.

23- Ինչ որ ասես, էն կը լսես:

جواب های ، هوی است.

Answer one in own language.

24- Հոր փորողը՝ ինքը կընկնի մէջը:

ای که تو از ظلم چاهی می کنی   از برای خویشتن دامی می تنی
(مولوی)

چاه کن ته چاه است.

چاه مکن بهر کسی   اول خودت دوم کسی

Who blows in dust, fills his eyes with dust.

25- Չանգալի ձայնը հեռից անուշ կը գայ:

آواز دهل شنیدن از دور خوش است.

It is the distance that lends enchantment to the view
(and robs the mountain of its azure blue).

26- Ուրիշի կինը (հարսը) սիրուն կը լինի:

مرغ همسایه غاز می نماید.

The grass is always greener on the other side of the
fence.

27-Անցած օրը հետ չի դառնայ:

گذشته را باز نتوان آورد. (بیهقی)

گذشت آنچه گذشت، رفت آنچه رفت.

Lost time is never found again.

28- Քամու բերածը քամին կը տանի:

باد آورده را باد می برد.

هر چه آسان یافتی آسان دهی.

Easy come, easy go.

What comes with the wind goes with the water.

Ill-gotten, ill spent.

29- Երկաթը տաք-տաք կը ծեծեն:

تا تنور گرم است نان توان بست.

Make hay while the sun shines.
Strike the iron while it is hot.

30- Բանը(գործը) վաղուայ մնաց, իմացիր որ կորաւ զմնաց:

کار امروز را به فردا میفکن.

از امروز کاری بفردا ممان چه دانی که فردا چه گردد زمان

(گلستان سعدی)

Don't put off for tomorrow what you can do today.

31- Մարդ կայ մարդ ա, մարդ կայ զարդ ա:

نادان را زنده مدان. (خواجه عبدالله انصاری)

مردم بی قدر را زنده مشمار. (قابوسنامه)

A man without knowledge is as one that is dead.

32- Պատիկից սկսիր որ մեծին հասնես:

آدم تا کوچکی نکند به بزرگی نمی رسد.

To learn to command one must learn to obey.

33- Ազգաւր ուզեց կարաւի քայլել, իրենն էլ նօռացաւ:

کلاغ خواست راه رفتن کبک را بیاموزد، راه رفتن خود را هم فراموش کرد.

هر کس را بهر کاری ساخته اند.

کار هر بز نیست خرمن کوفتن.

Every man to his trade.

34- Լացի վերջը ուրախութիւն է:

- Լացն ու ծիծաղը եղբայրներ են:

از پی هر گریه آخر خنده ای است. (مولوی)

After night comes the dawn.

After sorrow comes joy.

35- Էշն էլի էն էշն է, փալանն է փոխաձ:

خر همان خر است، پالانش عوض شده.

It is an old wine in a new bottle.

36- Ոչ կուտեմ, ոչ կուտեցնեմ, դարաքը կղնեմ՝ կը հոտեցնեմ:

نه خود خورم، نه کس دهم، گنده کنم، به سگ دهم.

He plays the dog in the manger.

37- Սովածը հաց կը տեսնի երազում, ծարարը ջուր:

تشنه در خواب آب می بیند.

آدم گرسنه نان خواب می بیند.

The cat dreams of mice.

The lover dreams of his mistress.

38- Հանաքը դանակ կը դառնայ:

شوخی شوخی، آخرش جدی می شود.

Carrying a joke too far.

39- Լատութիւնը ջուրն էլ գցես, չի կորչի:

تو نیکی می کن و در دجله انداز که ایزد در بیابانت دهد باز (سعدی)

Virtue is its own reward.

40- Հարսանիքից յետոյ դա՛վ ու գոռոնա:

نوش دارو پس از مرگ سهراب.

After death the doctor.

41- Ոչ ոք իր թանին թթու չի սսի:

هیچکس نگوید انگور من ترش است.

کس نگوید که دوغ من ترش است.

No one cries stinking fish.

42- Շանից մազ պոկելը խէր է:

یک مو از خرس کندن غنیمت است.

از خرس مویی.

از مرد بخیل گرفتن چیزی هر چند اندک غنیمت است.

From a bad paymaster get what you can.

43- Չալ (խատուտիկ) օճի կծածը չալ պարանից
կը վախենայ:

Կաթից բերանը այրել է, մածունը փչելով է
ուտում:

مار گزیده از ریسمان سیاه و سفید می ترسد.

He who has been bitten by a snake is afraid of an eel.

A burnt child dreads the fire.

44- Գանակը ոսկորին է հասել:

کارد به استخوان رسیدن.

He is on his beam-ends.

45- Տերտերը ամեն օր գաթայ չի ուտի:

در همیشه روی یک پاشنه نمی چرخد.

The wind keeps not always in one quarter.

It is a long lane that has no turning.

46- Վատ լուրը շուտ տեղ կը հասնի:

خبر بد (مرگ) زود می رسد.

Bad news travels fast.

Ill weeds grow apace.

47- Գուռդ փակ պահիր, որ հարևանիդ գող չը բռնես:

Մալտ ռա սֆտ նգհար, հմսայե ալ ռա ճզճ նկն.

Better a lock than doubt.

48- Հաչան շուճը սարդ չի կծի:

ալ աճ ներս կե հայ ո հույ ճարճ   ալ աճ ելերս կե սր եե աո ճարճ
սգ լայնճե գիրնճե նիաճ.

Barking dogs seldom bite.

49- Ոսդ կարպետիս համենաստ մեկնիր:

բայլա ռա եե անճաղե գլիմա ճրալ կն.

Cut your coat according to your cloth.

50- Աղջիկ քեզ ասեմ, հարս դու իմացիր:

ճր եե աո մի գույմ, ճիուար աո եճնու.

ճղաեր եե աո մի գույմ, արուս աո եճնու.

I beat him to frighten you.

51- Առանց կրակի ծուխ չի լինի:

تا نباشد چیز کی مردم نگویند چیزها.

دود از سوخته آید.

Where there are bees there is honey.

Where there's smoke, there's fire.

52- Չեռը ձեռ կը լւանայ, երկուսն երես:

دست دست را می شوید، دست هم بر می گردد رو را می شوید.

In unity there is strength.

53- Ճտերը աշնանը կը համրեն:

جوجه را در(آخر) پاییز می شمارند.

Don't count your chickens before they're hatched.

54- Ծերութիւն-գերութիւն:

پیری است و هزار عیب.

شیر که پیر شد روباه سوارش می شود.

Old age is sickness enough of itself.

55- Մեծ քար վերցնողը զարկելու նպատակ չունի:

سنگ بزرگ برداشتن نشانه نزدن است.

He that promises too much means nothing.

Grate promise, small performance.

56- Աչքի տեսածը հաստատ է, քան թէ ականջի լսածը:

شنیدن کی بود مانند دیدن.

Better seen than heard.

Seeing is believing.

57- Հարցնելով Երուսաղեմ կերթան:

پرسان پرسان، به کعبه بتوان رفتن.

The travel person will find a way to Rome.

58- Ուղտը նստողը կուզեկուզ ման չի գայ:

شتر سواری و دولا دولا!

Fish or cut bait.

59- Շատ ծիծաղը լաց կը բերի:

آخر هر سور جهان شیون است.

After laughter, tears.

60- Քոռն ինչ կուզի, երկու աչք:

کور از خدا چه می خواد دو چشم بینا.

It's just what the doctor ordered.

61- Հավկիթի գողը հաւ էլ կը գողանայ:

تخم دزد شتر دزد می شود.

He that will steal an egg will steal an ox.

62- Անոթի սարդը քար կուտի:

آدم گرسنه سنگ را هم می خورد.

Hunger is the best sause, and fatigue the best pillow.

63- Գինի խմողը կը հարբի:

هر که خریزه خورد پیاى لرزش نیز ایستد.

هر کس خریزه می خورد پای لرزش هم می نشیند.

After the feast comes the reckoning.

Those who play with edged tools must expect to be cut.

64- Պատն ականջ ունի:

دیوار موش دارد، موش هم گوش دارد.

Walls have ears.

Little pitchers have long ears.

The fields have eyes and the hedges ears.

65- Թանկից էժանը չի լինի:

ارزان خری انبان خری.

ارزان به علت، گران به حکمت.

Bad ware is never cheap.

Cheap is dear in the long run.

66- Ասելը հեշտ է, անելը դժար:

Հորովել տալով արտը չի վարուի:

دو صد گفته چو نیم کردار نیست. (فردوسی)

Action speaks louder than words.

Deeds not words.

Saying and doing are two things.

67- Թեզ վեր կացողի դամաթը (բաժինը) ջուխս կը լինի:

سحر خیز باش تا کامروا باشی.

Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise.

The early bird catches the worms.

68- Մի ծաղկով գարուն չի գայ:

Մի փունջ ծաղկով մայիս չի գայ:

یک دست صدا ندارد.

با یک گل بهار نشود.

One swallow does not make a summer.

69- Մի ձեռքը որ չես կարող կտրես, պաչի դիր գլխիդ:

دستی که نمی توان برید باید بوسید.

If you can not beat them, join them.

70- Շատին շատ, քչին քիչ:

هر که بامش بیش، برفش بیشتر.

هر که را سر بزرگ، درد بزرگ.

A big head has a big ache.

Much coin, much care.

A great ship must have deep water.

71- Սրտէ ի սիրտ ճամբայ կայ:

دل به دل راه دارد.

Heart speaks to heart.

72- Սարը սարին չի հանդիպի, մարդ մարդուն կը հանդիպի:

کوه به کوه نرسد، آدمی به آدمی رسد.

Friends may meet, but mountains never greet.

73- Սիրտը սփռոց չի, որ ամէն մարդի առաջ բաց անես:

سر بشکند در کلاه و دست بشکند در آستین.

Իյգանե ռա նշայի՞՞ Բճնգ Ե ռնր Խանգի Մղե ԿրԾն.

Don't wash your dirty linen in public.

74- Երկար լեզուն կարճ կանի կեանքը:

Զիան սրխ սր սիզ Մի ճեԾ Բր ԲաԾ.

The tongue talks at the head's cost.

The unruly tongue endangers the whole body.

75- Տախտակը սակաս է:

Իկ ԽԽե աշ Կմ աճ.

Եղղղ Բարե սնգ Մի ԲարԾ.

He is a button short.

76- Առանց փուշի վարդ չը կայ:

Բեղղղ Կր Կղ նեաԾե աճ Խարի (ֆրԽի)

You have to take the good with the bad.

77- Տան տերտերին «օրհնեա տեր» չը կայ:

Կոզե Կր ազ Կոզե ՏԿճճե ԱԲ Մի ԽորԾ.

The shoemaker's wife goes the worst shod.

78- Քաջալը որ դեղ անող լինի, իրա գլխին կանի:

کل اگر طبیب بودی بهر خود دوا نمودی

Physician, heal thyself.

79- Ունեցողի համար ամեն օր Չատիկ է:

پول حلال مشکلات است.

Money makes the mare go.

Money is a sword that can cut even the Gordian knot.

80- Ծառի որդր իրենից է:

Փայտի ցեցը իրենեց կը լինի:

کرم درخت از خود درخت است.

We are shot with our own arrow.

81- Ծառ գիտես, քիչ խօսիր:

کم گوی و گزیده گوی چون دُر ز اندکِ تو جهان شود پُر

(نظامی)

Brevity is the soul of wit.

82- Լաւ է գիտունին գերի, քան անգէտին սիրելի:
 دشمن دانا به از دوست نادان است.

دشمن دانا بلندت می کند بر زمینت می زند نادان دوست (مولوی)

دشمن دانا که غم جان بود بهتر از آن دوست که نادان بود (نظامی)

A wise enemy is better than a foolish friend.

Better an open enemy than a false friend.

83- Կատուները դուրս գնացին, մկները շրջապար
 կը խաղան:

چشمه خورشید چو پنهان شود شیپره بازیگر میدان شود

When the cat away, the mice will play.

84- Որին աչքս սսի, աչքս հանեց:

آنکس که جملگی ترا تکیه بر اوست

چون چشم خرد باز کنی دشمنت اوست

(خیام)

Better be alone than in bad company.

85- Մահից վախեցողի ապրածն էլ մեռածի շարքում է:

ترس برادر مرگ است.

None but the brave deserves the fair.

86- Գիժը մի քար գցեց հորը, հազար իմաստուն չկարողացան հանել:

دیوانه ای سنگی در چاه افکند صد عاقل نتوانستند در بیاورند.

A fool may throw a stone into a well, which a hundred wise man can not pull out.

87- Մուկը ծակը չէր կարողանում մտնել, ցախաւելն էլ պոչից կախեցին:

موش به سوراخ نمی رفت، جارو به دمش بست.

You needed this, like you needed a hole in the head.

88- Ամէն մարդ իր կարպետը ջրից ինքը պիտի հանի:

گلیم خود را از آب بیرون کشیدن.

Get one's head above water.

Paddle one's own canoe.

89- Ջուրը իր ճասնփէն կը գտնի:

آب راه خودش را باز می کند.

Water seeks(finds) its own level.

90- Ուշ լինի, նուշ լինի:

صبر تلخ است اما بر شیرین دارد.(سعدی)

Patience is bitter, but its fruit is sweet.

91- Աղւեսի վկան իր պոչն է:

به روباه گفتند شاهدت کیست؟ گفت: دمم.

The fox produces her tail as a witness.

92- Ամէն ծաղիկ իր բոյրն ունի:

هر گلی بویی دارد.

Each flower has its own smell.

93- Գողը կասի աշխարհը գող է:

کافر همه را به کیش خویش پندارد.

He who is warm thinks all are so.

An infidel takes everyone else for an infidel.

94- Ընծայած ձիու ատամներին չեն նայի:

اسب پیشکشی به دندانش نگاه نکنند.

Don't look a gift horse in the mouth.

95- Օձը դադճից կը փախչի, դադճն էլ օձի բնի առջև կը բուսնի:

مار از پونه بدش می آید در لونه اش سبز می شود.

A bad penny turns up everywhere.

96- Ընկերովի մահը հարսանիք է:

بلا چو عام بود، دلکش است و متحسن. (قاآنی شیرازی)

Misery loves company.

Accompany in distress makes sorrow less.

Company in misery makes it light.

97- Ո՞վ դատի, ո՞վ ուտի:

کار کردن خر و خوردن یابو.

To beat the bush while others catch the birds.

One man sow and another reaps.

One man makes a chair and another sits on it.

98- Մէկը հազարի անուն է կոտորել:

یک بز گر گله را گرگین کند.

One scabbed sheep can mar the whole flock.

One bad/rotten apple spoils the whole barrel.

99- Կուշտը ինչ գիտի անոթու հալը:

سیر از گرسنه خیر ندارد، سوار از پیاده.

He whose belly is full believes not him that is fasting.

100- Կուր մէջ չիր ու չամիչ չեն բաժանի:

توی دعوا حلوا پخش نمی کنند.

One can't make war with rose water.

101- Չուկը գլխից կը հոտի:

ماهی از سر بگندد نی ز دم (مولوی)

Fish begins to stink at the head.

102- Չուկը երբ բռնես, թարմ է:

ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است.

It is never too late to mend.

103- Մինչև ջուրը չը պղտորի, ձուկ չի բռնի:

از آب گل آلود ماهی گرفتن.

It is good fishing in troubled water.

104- Մարդ ինչ որ իր ձեռքով կանի աշխարհն չի
անի:

کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من (سعدی)

A man's best friend is his ten fingers.

105- Մինչև երեխան լաց չլինի, մայրը ծիծ չի
տայ:

تا نگرید طفل، کی نوشد لبن تا نگرید ابر، کی خندد چمن (مولوی)

It's the crying baby that gets the milk.

106- Բամբակը կրակի մօտ չեն դնի:

آتش و پنبه را کنار هم نمی گذارند.

Fire and flax agree not.

107- Գու քեզ օգնիր՝ Աստուած էլ քեզ կը օգնի:
از تو حرکت از خدا برکت.

Begin your web, and God will send you the thread.

108- Վնասի կէսից հետ դառնալը օգուտ է:
ضرر را هر جا جلویش را بگیرند منفعت است.

A penny saved is a penny earned.

109- Մի շէնը լաւ է՝ քան թէ երկու ատերը:
یک ده آباد به از صد ده خراب.

Precious goods are contained in small parcel.

110- Հեռանա աչքից, օտարանա սրտից:
Աչքից հեռու, սրտից հեռու:
از دل برود هر آنکه از دیده برفت.

Out of sight, out of mind.
Long absent, soon forgotten.

111- Լաւ է աչքով կոյր լինել , քան մտքով:
کوری به از نادانی .

There is none so blind as those who won't see.

112- Հպարտը մի օր կմտնի պարկը:

Հպարտացողի մէջ շնորհք չի լինի:

خود ستایی جان من ، برهان نادانی بود.

Self-praise is no recommendation.

113- Քաղցր լեզուն օճը ծակից կը հասնի:

زبان خوش مار را از سوراخ بیرون می آورد.

Honey catches more flies than vinegar.

There is great force hidden in a sweet command.

114- Գարդ անողի դարդը չի պակսի:

برای آدم بد بخت از در و دیوار می آید.

It never rains but pours.

Misfortunes never come singly.

115- Մահը մի օր, լացը մի օր:

مرگ یک بار ، شیون یک بار .

Better face a danger once than be always in danger.

116- Խօսքը խօսք կը բերի:

حرف ، حرف می آورد .

One word leads to another.

117- Գառը գայլին չեն պահ տայ:

گوسفند را به دست گرگ سپردن .

Set the fox to watch the chickens.

118- Ինձ համար կանես, քեզ համար կը սովորես:

تا شاگردی نکنی استاد نمی شوی .

He who obeys learns to command.

It needs more skill than I can tell to pay.

119- Չին ձիու հետ կը քերի, եզը եզի:

کبوتر با کبوتر ، باز با باز کند همجنس با همجنس پرواز (نظامی)

Birds of a feather flock together.

120- Չմեքուկ կտրելով սիրտ չի հովանայ:

با حلوا حلوا گفتن دهان شیرین نمی شود .

Fine words butter no parsnips.

Wishes don't wash dishes.

Fine words fill not the belly.

121- Անկիւնի քարը, որ ծուռ էլաւ, պատը ծուռ կբարձրանայ:

خشت اول گر نهد معمار کج تا ثریبا می رود دیوار کج

Just as the twig is bent, the tree is inclined.

An ill beginning, and ill ending.

122- Փողը փող կաշխատի:

پول ، پول می آورد.

Money begets money.

123- Մարդու կարողութիւնը հագուստով չիմացի:

آستین تو پلو بخور.

Good clothes open all doors.

124- Թան չէ, մածուն չէ, ամէն մարդու բան չէ:

کار هر بز نیست خرمن کوفتن گاو نر می خواهد و مرد کهن

Every man to his trade.

125- Բեղից գողանում, միրքին է տալիս:

از ریش برداشتن و به سبیل گذاشتن

To take from one's right to give to the left.

126- Երեխան մահանայ, մէրը կշտանայ:

به بهانه بچه ، ننه می خورد قند و کلوچه.

Nurses put one bit in the child's mouth and two in their own.

127- Ամէն պսպղացող ոսկի չէ:

هر درخشنده ای طلا نبود.

هر گردی گردو نیست.

All is not gold that glitters.

128-Աղէկ օրը առաւօտից, աղէկ տարին գարնանից:

سالی که نکوست از بهارش پیداست.

April and May, the keys of the year.

129- Շտապողին չի յաջողի:

Հանդարտ գնացողը շուտ կերթայ:

عجله کار شیطان است.

The more haste, the less speed.

130-Աչք ունի , լոյս չունի:

چشم دارد و نمی بیند.

None so blind as those who won't see.

131-Իմ ցանակ հացը լաւ է ինձ համար քան ձեր փլարը:

به گرسنگی مردن به که نان فرومایگان خوردن. (سعدی)

Dry bread at home is better than roast meat abroad.

Better spare to have of thine own, than ask of other men.

132- Լաւ է մարմնով աղքատ, քան հոգով:

آدمی را عقل می باید نه زور.

تن آدمی شریف است به جان آدمیت.

Wisdom is better than strength.

133- Գանակը (կացիներ) իր կոթը չի տաշի:

کارد دسته خود را نمی برد.

There is honour among thieves.

134- Եղբայրութեան ժամանակ եղբոր պէս,
առևտրի ժամանակ օտարի պէս:

حساب حساب است ، کاکا برادر .

Short accounts make long friends.

135- Վատ (զէշ) լեզուն ածելուց սուր է:

زخم زبان از زخم شمشیر بد تر است.

Many words cut/hurt more than sword.

A blow with a word strikes deeper than a blow with a sword.

136- Խելք կայ, ունեցածք չկայ, ունեցածք կայ
խելք չկայ:

امروز توانی و ندانی ، فردا که بدانی نتوانی.

If youths only knew, If old age only could.

137- Ոսկու արժեքը ոսկրիչը գիտի:

قدر زر زرگر شناسد ، قدر گوهر گوهری.

The worth of a thing is best known by the want of it.

138- Վերնատունը դատարկ է:

بالا خانه اش را اجاره داده (است).

He is wrong in the upper storey.

He is dead from the neck up.

139-Մուճախ լինի , թող կարմիր գիւլայ լինի:

مفت باشد ، گلوله جفت جفت باشد.

طناب مفت به آدم بدهی ، خودش را دار می زند.

Give a man rope enough and he will hang himself.

140- Իծանը (այծերը) սարն են գնացել:

از کوره در رفت.

He lost his temper.

141- Աջով տուր, որ ձախով առնես:

از هر دست بدهی، (از همان دست) پس می گیری.

On good turn deserves another.

Virtue is its own reward.

142- Ձեռքից կորեկ չի թափուի:

Ձեռքը գոց է:

آب از دستش نمی چکد.

یک ارزن از دستش نمی افتد.

He is close- fisted.

He won't give away the droppings of his nose.

143-Անցածը հետ չի գայ:

Անցած, մոռացած:

گذشته برگشت ندارد.

گذشت آنچه گذشت.

گذشته ها گذشته است.

Let bygones be bygones.

144-Ադրատը հացի կարօս է, հարուստը ամեն բանի:

-Ինչքան ունենաս, էնքան կուզենաս:

آنان که غنی ترند محتاج ترند.

هر که غنی تر است، محتاج تر است.

آزمند، نیازمند است.

The more you have, the more you want.

145-Կկակդես՝ կուտես:

آنچه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج
(مولوی)

Hunger will tame a lion.

Need makes the old wife trot.

146-Առաջին եկողին առաջինն են սպասարկում:

آسیاب به نوبت.

First come, first served.

147-Ջուրը լցրել են սանդ, ծեծում են:

آب در هاون سائیدن (کوفتن).

آب در غربال پیمودن.

It is no use pumping a dry well.

To carry water in sieve.

148-Բմբուլից բերդ է շինում:

Լուն ուղտ կը շինէ:

از گاه کوهی ساختن.

Make a mountain out of a molehill.

149-Մարդ շուն լինի, տան պուճուրը(փոքրը)
չը լինի:

آدم سگ باشد کوچک خونه نباشد.

سگ خانه باش کوچک خانه نباش.

Btter be the head of a dog than the tail of a lion.

150-Ալուրս մաղեցի, մաղս կախեցի:

آرد خود را بیخته و الک آنرا آویخته است.

He has had his fling; his youth has had its swing.

151-Մեկ տան երկու տանտիկին էլնի,
տախտը անաւել կը մնայ:

آشپز که دو تا شد آش یا شور می شود یا بی نمک.

ماما که دو تا شد سر بچه کج می آید.

Too many cooks spoil the broth.

152-Վիրաւոր մարդուն քուն կուգայ, անօթի
եղողին չի գայ:

آدم گرسنه دین و ایمان ندارد.

A hungry man, an angry man.

An empty (or a hungry) belly bears nobody.

A hungry belly has no ears. (scottish)

153-Գնա՛ մեռի, արի՛ սիրեմ:

امروز که در دست توام مرحمتی کن

فردا که شوم خاک چه سود اشک ندامت (حافظ)

وقتی که زنده بودم گاه و حوم ندادی

حالا که کار گذشته تو بره سرم نهادی

Absences make the heart grow fonder.

154-Շնից՝ շուն կելնի:

از کوره همان برون تراود که در اوست.

Nothing comes out of the sack but what was in it.

Every tree is known by its fruit.

155-Դուրսը քահանայ, ներսը սատանայ:

Դիմացից հայելի, ետևից անելի:

Լեզուն մեղր, սիրտը լեղի:

از دور دل می برد از نزدیک زهره.

A saint abroad and a devil at home.

A honey tongue, a heart of gall.

156-Թե որ մտքուրդ բեղ ունենար՝ քեռիդ կը լիներ:

اگر خاله ام ریش داشت آقا دائيم بود.

If my aunt had been a man, she'd have been my uncle.

157-Ունևորին շատ բարեկամ, չունևորին քիչ բարեկամ:

اگر ترا زر باشد عالمیت برادر باشد.

He that is poor, all his kindred scorn him;
he that is rich, all are akin to him.

158-Առաջ մորթուս յետոյ որդուս:

اول خویش سپس درویش.

چراغی که به خانه رواست به مسجد حرام است.

Charity begins at home.

159-Աշխարհը ծով, մեզ համար սով:

Ծով կերթայ, ծարավ կը դառնայ:

به دریا برود خشک می شود.

Draw blank.

Be unlucky everytime.

160-Մի ձեռքով երկու ձմերուկ չեն բռնի:

با یک دست دو هندوانه بر نتوان داشت.

Between two stools one falls to the ground.

He that hunts two hares will catch neither.

A man can not whistle and drink at the same time.

161- Քոռի համար գիշերն էլ մեկ է ցերեկն էլ:

Կոյրի առաջ հա դու ճրագ վառի:

برای کور تاریک و روشن یکسان است.

کور را بچراغ چه حاجت.

A pebble and a diamond are all alike to a blind man.

162-Մարդուն ընկերով կը ճանաչեն:

بگو دوستت کیست تا بگویم کیستی.

A man is known by the company he keeps.

163-Անցկացածին չեն ավստի:

پشیمانی سودی ندارد.

Don't cry over spilt milk.

What is done can not be undone.

164-Բոշի եղն որ շատ ընի՝ կեսն էլ հետևը կը քսի:

پیه زیادی را به پاشنه می مالند.

Abundance of things engenders disdain.

An excess is used waste fully.

165-Տանձը ծառից հառու չի ընկնի:

Խնձորը իր ծառից հեռու չի ընկնի:

پسر کورها کرد رسم پدر

تو بیگانه خوان و مخوانش پسر (فردوسی)

حسنى به باباش

تره به تخمش می ره

The apple doesn't fall far from the tree.

Like father, like son.

166-Անէցքն անիծողին կդառնայ:

Անէծքները ետ էն գալիս:

تف سر بالا به ریش بر می گردد.

تف سر بالا به صورت خود شخص بر می گردد.

Curses like chickens come home to roost.

Who throws mud on another, soils his own hand.

Spit not against heaven; it will fall back in thy face.

167-Սովորութիւնը բնութիւն (բնասւորութիւն) կը լինի:

ترک عادت موجب مرض است.

Habit is (a) second nature.

168-Մինչև առուն ջուր գայ գորտի աչքը դուրս կը գայ:

-Մինչև Շուշանը զարդարի, ժամ պատարագ կարձակի:

تا گوساله گاو شود دل صاحبش آب شود.

While the grass grows, the horse starves.

169-Ընող եւ գտնող եւ:

جوینده یابنده است.

Who seeks will find.

170-Թագա-թագա՝ մի պուտ ջրով, որ հնացավ
մի կուժ ջրով:

سر چشمه شاید گرفتن به بیل
چو پر شد نشاید گذشتن به پیل
جنگ اول به از صلح آخر است.

A stitch in time saves nine.

A word before is worth two after.

Better an ounce of discretion than a pound of cure.

171-Ման եկողը կամ շորին կը ճարի, կամ
փորին:

عاقبت جوینده یابنده بود
گر گران و گر شتابنده بود (مولوی)

Seek and you shall find. (Matthew 7:7)

172-Հասան քաչալ, քաչալ Հասան:

چه جمعه چه آدینه.

چه خواجه علی چه علی خواجه.

چه حسن کچل چه کچل حسن.

It is six of one and half a dozen of the other.

173-Շան անունը տուր, փայտը վերցրու:

Շունը յիշիր փետը քաշիր:

چو نام سگ بری چوبی بدست آر.

Talk(speak) of the devil and he will appear.

174-Էշն որ մի տեղ ցեխն ընկաւ, էլ էն տեղովը չի անցնի:

خر هم دو بار پایش در یک چاله نمی رود.

خر پایش یکبار به چاله می رود.

A fox is not taken twice in the same snare.

175-Արիւնը արիւնով չեն լւանայ, ջրով կը լւանան:

خون را با آب شویند، خون را بخون نشویند.

One does not wash away blood with blood.

Two wrongs do not make a right.

Cleaning a blot with blotted fingers makes a greater blot.

176-Կամենալը կես ընել է:

Կամենալը կարենալ է:

خواستن توانستن است.

Where there is a will, there is a way.

177-Ով խոսի՝, խոսի, դու սուս արա:

Ուղտի ձագը ուղտին ասում է վիզդ ծուռ է:

دیگ به دیگ می گوید رویت سیاه.

سیر به پیاز می گوید بو می دهی.

آبکش به کفگیر می گوید نه سوزاخ داری.

The pot calls the kettle black.

178-Գեղ կանգնի, գերան կը կոտրի:

Մեջք մեջքի տանք, սարեր շուռ տանք:

آنها دو نفر بودند همراہ ما صد نفر بودیم تنها

دو دل یک شود بشکند کوه را (نظامی)

مورچگان را چو بود اتفاق شیر بدراند پوست (سعدی)

آری به اتفاق جهان می توان گرفت....(حافظ)

Union is strength.

Many hands make light work.

179-Ձի չեղած տեղը էշն էլ մեծ զին ունի:

در شهر کوران یک چشمی پادشاه است.

In the country of blind, one-eyed man is a king.

180-Զատ (հեռու) կաց քաղցր կաց, որ
մտտեցար կը դառնանաս:

دوری و دوستی.

Friends agree but at a distance.

Absence makes the heart grow fonder.

181-Լատ է ուշ քան երբեք:

Դիր رسیدن بهتر از هرگز نرسیدن است.

مکن تعجیل در تحصیل مقصود بسا دیری که باشد خوشتر از زود

(جامی)

دل از دیری کار غمگین مدار تو نیکی طلب کن نه زودی کار

(اسدی)

Better late than never.

182-Սոխի մոտ սխտոր չեն ծեծի:

Բոստանչուն սերս չեն ծախի:

زیره به کرمان بردن.

To carry coal to Newcastle.

183-Գլորան քարը չի մամռակալի:

سکونی بدست آر ای بی ثبات که بر سنگ غلطان نروید نبات

(سعدی)

پیاز آدمی همه جا ریشه نمی دواند.

A rolling stone gathers no moss.

184-Լռութիւնը համաձայնութեան նշան է:

سکوت موجب رضا است.

Silence gives (shows) consent.

Silence means consent.

185-Շիտակ խօսքը հանաքով կասեն:

شوخی بدتر از جدی.

چه شوخی ای که نصف بیشترش جدی نباشد.

Many a true word is spoken in jest.

186-Տասը չափիր, մէկ կտրիր:

صد بار گز کن یکبار ببر.

ذرع نکرده پاره نکن.

Measure twice and cut once.

187-Զանգակի ձայնը հեռից անուշ կը գայ:

صدای دهل از دور خوش است.

‘Tis the distance that lends enchantment to the view.

The grass is always greener on the other side of the fence.

188-Շանից լակոտ վերցրու, ոչխարից գառ:

عاقبت گرگ زاده گرگ شود.

از مار نزاید جز مار بچه.

از کوزه برون همان تراود که در اوست.

What is bred in the bone will come out in the flesh.

An evil crow, an evil egg.

189-Ջրհորը ցամաքելուց յետոյ են միայն ջրի արժէքն կմանում:

Աղբիւրը չը չորացած, ջրի արժէքը չիմացի:

قدر عافیت کسی داند که به مصیبتی گرفتار آید. (سعدی)

You(we) never know the worth of water until the well runs dry.

Misfortunes tell us what fortune is.

Blessings are not valued till they are gone.

190-Կոյրը կոյրին առաջնորդ չի լինի:

کورى دگر عصاکش کور دیگر شود.

If the blind lead the blind, both shall fall into the ditch.

191-Լաւ է քիչ քան ոչինչ:

کاچى به از هيچى است.

Half a loaf, better than no bread.

Better a small fish than an empty dish.

Better a bare foot than no foot at all.

192-Վարդն էլ փուշ ունի:

Առանց փշի վարդ չկայ:

Չկայ ոչ մի բարիք առանց չարիք:

گل بی خار نچیده است کسی. (جامی)

گل با خار است.

There is no rose without a thorn.

No pleasure without pain.

193-Ոսկին ցեխի մէջ էլ կը փայլի:

گوهر اگر در خلاب افتد همچنان نفیس است و غبار اگر بر جنگ

رود همچنان خسیس (سعدی)

اصل بد نیکو نگردد.

True blood will never stain.

194-Սատանի ականջը խուլ:

گوش شیطان کر.

Touch wood.

Knock on wood.

195-Շատ անուշ է տակը փուշ է:

گرگ در لباس میش.

گر به عابد.

A wolf in sheep's clothing.

196-Ես ասում եմ ախտա եմ, էն ասում է քանի տղայ ունես:

می گویم نر است او می گوید بدوش.

You can't make a silk purse out of a sow's ears.

197-Գինին ներս կմտնի, գաղտնիքը դուրս կգայ:

Փունջը (խմիչքը) մունջին բլբուլ կանի:

Շիտակ խօսքը հարբացից հարցրու:

مستی و راستی.

When wine is in truth is out.

What soberness conceals, drunkenness reveals.

198-Կսկծու, փառք աստծու:

مفتی و صرافى؟

Beggar can not be a chooser.

199-Մայրը տես, աղջկան առ:

مادر را ببین، دختر را بگیر.

دختر می خواهی مادرش ببین کرباس می خواهی پهناش ببین

Like mother like daughter.

As the mother, so the daughter.

200-Անճարը կուտի բանջար:

Աղքատի սրտում կայ, ձեռքում չկայ:

مردی که نان ندارد، آنقدر زبان ندارد.

Beggar can not be a chooser.

201-Էս ուղտը ամենքի դռան էլ կը չոքի:

مرگ شتری است که در هر خانه ای می خوابد.

Death is a grand leveler.

Every door may be shut but death's door.

202-Ջրի նման փող ծախսել:

مثل ریگ پول خرج کردن.

Spend money like water.

203-Ծառը որ վեր ընկնի, կացնաւորը կը շատանայ:

Անձրև օրը հաւերին ջուր տուող շատ կայ:

معما چو حل شود آسان شود.

When the tree is fallen, all got with their hatchets.

204-Երկար ճանապարհն էլ վերջ ունի:

Քառասուն տարի «ԱԽ» չի լինի:

مشکلی نیست که آسان نشود   مرد باید که هراسان نشود

It is a long lane that has no turning.

205-Բանես, բան կանես:

Ով կը դատի, նա կուտի:

نابرده رنج گنج میسر نمی شود. (سعدی)

No pains, no gains.

206-Այնպես արա որ՝ ոչ խորովածն այրւի ոչ շամփուրը:

نه سیخ بسوزد نه کباب.

Steer a middle course.

Run with the hare and hunt with the hounds.

207-Լաւ է անուն բարի, քան զանձն աշխարհի:

نام بلند به از بام بلند است.

نام نکو گر بماند ز آدمی   به کز او ماند سرای زرنگار (سعدی)

A good name better than riches.

208-Կրակի վրայ իւղ չեն լցնի:

Այրւած սրտին սոխ ու սխտուր չեն ցանի:

نمک روی زخم کسی پاشیدن.

نمک بر سوخته پراکندن.

Don't rub salt in the wound.

To put one's finger in another's sore.

To take out to extinguish fire.

209-Երկու իշու գարի չի կրնայ ջոկել:

Այբը տեսնելիս, տանիքի գերան կը կարծէ:

هر را از بر تمیز نمی دهد.

دوغ و دوشاب برایش یکی است.

He doesn't know a "B" from a bull's foot.

He doesn't know a hawk from a handsaw.

210-Համ նալինա տալիս համ մեխին:

هم آش معاویه را می خورد هم نماز علی را می خواند.

He runs with the hare and hunts with the hounds.

211-Ամեն մարդ իր էջն է քշում:

Ամեն մարդ իր փոսն կը լցնէ:

هر که بفکر خویش است کوسه بفکر ریش است.

Every man draws the water to his own mill.

212-Ուտող – ուրացող:

بخور آش و نشکن جاش.

Bite the hands that feed one.

213-Առաջ ասեղը քեզ խրէ, յետոյ մախաթը ընկերիդ:

یک سوزن به خود بزنی یک جوالدوز به دیگری.

See the splinter in your brother's eye and not see the beam in your own. (Matthew 7:3)

214-Բերնէ-բերան կելնի գերան:

یک کلاغ را چهل کلاغ کردن.

Make a mountain out of a mollhill.

A tale never losses in the telling.

215-Անկճին մեկէն մտնի, մեկէն կելնի:

یک گوشش در است و یک گوشش دروازه.

یک گوشت را در کن یک گوشت را دروازه.

In at one ear and out at the other.

216-Մէկ «չէն» փրկէ ամէն չարէն:

یک نه بگو نه ماه به دل مکش.

Can't say boo to a goose.

Better say no before marriage than Reno after.

217-Դարմանի տակի ջուր:

آب زیر کاه. (رند زاهد نما، مکار)

Sly boot.

On the sly.

218-Սառուցի վրայ գրել:

بر یخ نوشتن.

وعده سر خرمن دادن.

Put it on ice.

Promise the moon.

219-Մաղով ջուր կրել:

آب در غربال کردن.

To carry water in sieve.

220- Իր ոտքով եկած հիւրը պատիւ չի ունենայ:

مهمان ناخوانده خرجش با خودش است.

Who comes uncalled, sits unserved.

ՅԱՆԿ

INDEX

نمایه

A

- A bad penny turns up everywhere., 32
 A big head has a big ache., 26
 A blow with a word strikes deeper than a blow with a sword., 41
 A burnt child dreads the fire., 19
 A fool may throw a stone into a well, which a hundred wise...., 30
 A fox is not taken twice in the same snare., 53
 A good name better than riches., 63
 A great ship must have deep water., 26
 A honey tongue, a heart of gall., 47
 A hungry belly has no ears. (scottish), 46
 A hungry man, an angry man., 46
 A man can not whistle and drink at the same time., 49
 A man is known by the company he keeps., 49
 A man without knowledge is as one that is dead., 15
 A man's best friend is his ten fingers., 34
 A pebble and a diamond are all alike to a blind man., 49
 A penny saved is a penny earned., 35
 A rolling stone gathers no moss., 56
 A saint abroad and a devil at home., 47
 A stitch in time saves nine., 52
 A tale never losses in the telling., 65
 A wise enemy is better than a foolish friend., 29
 A wolf in sheep's clothing., 60
 A word before is worth two after., 52
 Absence makes the heart grow fonder., 55
 Absences make the heart grow fonder., 47
 Abundance of things engenders disdain., 50
 Accompany in distress makes sorrow less., 32
 Action speaks louder than words., 24
 After death the doctor., 18
 After laughter, tears., 23
 After night comes the dawn., 16
 After sorrow comes joy., 16
 After the feast comes the reckoning., 24

Չկայ ոչ մի բարիք առանց չարիք:., 59
 All is not gold that glitters., 39
 An empty (or a hungry) belly bears nobody., 46
 An evil crow, an evil egg., 58
 An excess is used waste fully., 50
 An ill beginning, and ill ending., 38
 An infidel takes everyone else for an infidel., 31
 Answer one in own language., 13
 April and May, the keys of the year., 40
 As the mother, so the daughter., 61
 As you sow, so shall you reap., 12
 At the foot of the candle it is dark., 11

B

Bad news travels fast., 19
 Bad ware is never cheap., 24
 Barking dogs seldom bite., 20
 Be unlucky everytime., 48
 Beggar can not be a chooser., 61
 Beggar can not be a chooser., 62
 Begin your web, and God will send you the thread., 35
 Better a bare foot than no foot at all., 59
 Better a lock than doubt., 20
 Better a small fish than an empty dish., 59
 Better an open enemy than a false friend., 29
 Better an ounce of discretion than a pound of cure., 52
 Better be alone than in bad company., 29
 Better face a danger once than be always in danger., 37
 Better late than never., 56
 Better say no before marriage than Reno after., 66
 Better seen than heard., 22
 Better spare to have of thine own, than ask of other men., 40
 Between two stools one falls to the ground., 49
 Birds of a feather flock together., 37
 Bite the hands that feed one., 65
 Blessings are not valued till they are gone., 58
 Brevity is the soul of wit., 29
 Btter be the head of a dog than the tail of a lion., 45

C

- Carrying a joke too far., 17
Cast not dirt into the well that gives you water., 7
Charity begins at home., 48
Cheap is dear in the long run., 24
Cleaning a blot with blotted fingers makes a greater blot., 54
Company in misery makes it light., 32
Crows are never the whiter for washing themselves., 8
Curses like chickens come home to roost., 51
Cut your coat according to your cloth., 20

D

- Death is a grand leveler., 62
Deeds not words., 25
Do not cast pearls before swine., 11
Draw blank., 48
Dry bread at home is better than roast meat abroad., 40

E

- Each flower has its own smell., 31
Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise.,
25
Easy come, easy go., 14
Empty vessels make the most noise., 10
Every door may be shut but death's door., 62
Every man draws the water to his own mill., 65
Every man to his trade., 16, 39
Every tree is known by its fruit., 47

F

- Fine words butter no parsnips., 38
Fine words fill not the belly., 38
Fire and flax agree not., 34
First come, first served., 44
Fish begins to stink at the head., 33

Fish or cut bait., 22
 Foxes, when they can not reach the grapes, say they are not ripe., 8
 Friends agree but at a distance., 55
 Friends may meet, but mountains never greet., 26
 From a bad paymaster get what you can., 18

G

Get one's head above water., 30
 Get too big for one's boots., 13
 Give a man rope enough and he will hang himself., 42
 Give him an inch and he'll take an ell., 10
 Good clothes open all doors., 39
 Grate promise, small performance., 22

H

Habit is (a) second nature., 51
 Half a loaf, better than no bread., 59
 Having a finger in every pie., 8
 He doesn't know a, 64
 He doesn't know a hawk from a handsaw., 64
 He is a button short., 27
 He is close-fisted., 43
 He is dead from the neck up., 42
 He is on his beam-ends., 19
 He is wrong in the upper storey., 42
 He lost his temper., 43
 He plays the dog in the manger., 17
 He runs with the hare and hunts with the hounds., 64
 He that hunts two hares will catch neither., 49
 He that is poor, all his kindred scorn him;, 48
 he that is rich, all are akin to him., 48
 He that promises too much means nothing., 22
 He that will steal an egg will steal an ox., 23
 He who has been bitten by a snake is afraid of an eel., 19
 He who is warm thinks all are so., 31
 He who obeys learns to command., 37
 He whose belly is full believes not him that is fasting., 33
 He won't give away the droppings of his nose., 43

Heart speaks to heart., 26
 He has had his fling, 46
 Honey catches more flies than vinegar., 36
 Honey is not for the ass's mouth., 11
 Hunger is the best sause, and fatigue the best pillow., 23
 Hunger will tame a lion., 44

I

I beat him to frighten you., 20
 If my aunt had been a man, she'd have been my uncle., 48
 If the blind lead the blind, both shall fall into the ditch., 59
 If you can not beat them, join them., 25
 If youths only knew, If old age only could., 42
 Ill weeds grow apace., 19
 Ill-gotten, ill spent., 14
 In at one ear and out at the other., 66
 In the country of blind, one-eyed man is a king., 55
 In unity there is strength., 21
 It is a long lane that has no turning., 19, 63
 It is an old wine in a new bottle., 16
 It is an unhappy lot which finds no enemies., 9
 It is good fishing in troubled water., 34
 It is never too late to mend., 34
 It is no use pumping a dry well., 45
 It is six of one and half a dozen of the other., 53
 It is the distance that lends enchantment to the view (and robs the mountain
 of its azure blue)., 14
 It needs more skill than I can tell to pay., 37
 It never rains but pours., 36
 Spit not against heaven, 51

J

Just as the twig is bent, the tree is inclined., 38

K

Knock on wood., 60

L

Let bygones be bygones., 44
Like father, like son., 50
Like mother like daughter., 61
Little pitchers have long ears., 24
Long absent, soon forgotten., 35
Look before you leap., 10
Lost time is never found again., 14

M

Make a mountain out of a molehill., 45
Make a mountain out of a molehill., 65
Make hay while the sun shines., 15
Many a true word is spoken in jest., 57
Many hands make light work., 55
Many words cut/hurt more than sword., 41
Misery loves company., 32
Misfortunes never come singly., 36
Misfortunes tell us what fortune is., 58
Money begets money., 38
Money is a sword that can cut even the Gordian knot., 28
Money makes the mare go., 28
Much coin, much care., 26

N

Need makes the old wife trot., 44
No one cries stinking fish., 18
No pains, no gains., 63
No pleasure without pain., 59
None but the brave deserves the fair., 30
None so blind as those who won't see., 40
Nothing comes out of the sack but what was in it., 47
Nurses put one bit in the child's mouth and two in their own., 39

O

- Old age is sickness enough of itself., 21
On good turn deserves another., 43
On the sly., 66
One bad/rotten apple spoils the whole barrel., 33
One can't make war with rose water., 33
One does not wash away blood with blood., 54
One man makes a chair and another sits on it., 32
One man sow and another reaps., 32
One scabbed sheep can mar the whole flock., 33
One swallow does not make a summer., 25
One word leads to another., 37
Out of sight, out of mind., 35

P

- Paddle one's own canoe., 30
Patience is bitter, but its fruit is sweet., 31
Penny and penny laid up will be many., 9
Physician, heal thyself., 28
Precious goods are contained in small parcel., 35
Promise the moon., 66
Put it on ice., 66

R

- Run with the hare and hunt with the hounds., 63

S

- Saying and doing are two things., 25
Seeing is believing., 22
Seek and you shall find. (Matthew 7
7), 52
Self-praise is no recommendation., 36
Set the fox to watch the chickens., 37
Short accounts make long friends., 41
Silence gives (shows) consent., 57

Silence means consent., 57
 Sly boot., 66
 Speaking without thinking is like shooting without aiming., 7
 Spend money like water., 62
 Steer a middle course., 63
 Strike the iron while it is hot., 15
 Striving to better, often we mar what is well., 12

T

Talk(speak) of the devil and he will appear., 53
 The apple doesn't fall far from the tree., 50
 The axe goes to the wood where it borrowed its helve., 12
 The cat dreams of mice., 17
 The early bird catches the worms., 25
 The fields have eyes and the hedges ears., 24
 The fox produces her tail as a witness., 31
 The good suffer with the bad., 13
 The grass is always greener on the other side of the fence., 14, 58
 The lover dreams of his mistress., 17
 The more haste, the less speed., 40
 The more noble the more humble., 7
 The more you have, the more you want., 44
 The most fruitful branch is nearest the ground., 7
 The pot calls the kettle black., 54
 The shoemaker's wife goes the worst shod., 28
 The tongue talks at the head's cost., 27
 The travel person will find a way to Rome., 22
 The unruly tongue endangers the whole body., 27
 The wind keeps not always in one quarter., 19
 The worth of a thing is best known by the want of it., 42
 There is great force hidden in a sweet command., 36
 There is honour among thieves., 41
 There is no rose without a thorn., 59
 There is none so blind as those who won't see., 36
 Those who play with edged tools must expect to be cut., 24
 To beat the bush while others catch the birds., 32
 To bite the hand that feeds one., 7
 To carry coal to Newcastle., 56
To carry water in sieve., 67

To carry water in sieve., 45
 To fall out of the frying-pan into the fire., 11
 To learn to command one must learn to obey., 15
 To put one's finger in another's sore., 64
 To run with the hare and hunt with the hounds., 10
 To take from one's right to give to the left., 39
 To take out to extinguish fire., 64
 Too many cooks spoil the broth., 46
 Touch wood., 60
 True blood will never stain., 60
 Two wrongs do not make a right., 54

U

Union is strength., 55

V

Virtue is its own reward., 17, 43

W

Walls have ears., 24
 Water seeks (finds) its own level., 31
 We are shot with our own arrow., 28
 What comes with the wind goes with the water., 14
 What is bred in the bone will come out in the flesh., 58
 What is done can not be undone., 50
 What soberness conceals, drunkenness reveals., 61
 When the cat away, the mice will play., 29
 When the tree is fallen, all got with their hatchets., 62
 When wine is in truth is out., 61
 Where there are bees there is honey., 21
 Where there is a will, there is a way., 54
 Where there's smoke, there's fire., 21
 While the grass grows, the horse starves., 51
 Who blows in dust, fills his eyes with dust., 13
 Who comes uncalled, sits unserved., 67
 Who seeks will find., 52
 Who throws mud on another, soils his own hand., 51

Wide ears and a short tongue., 8
Wisdom is better than strength., 41
Wishes don't wash dishes., 38

Y

You can not wash a blackamoor white., 8
You can't make a silk purse out of a sow's ears., 61
You have to take the good with the bad., 27
You needed this, like you needed a hole in the head., 30
You play a lyre (in vain) to an ass., 11
You(we) never know the worth of water until the well runs dry., 58

